

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 70 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrto leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 7. decembra 1887.

O b s e g: Samokolnica. — Surovo ravnanje z živino. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Razne reči. — Nasledki „šnopsa“. (Dalje.) — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Iz deželnih zborov. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Samokolnica.

Samokolnica je kmetovalcu orodje, katero mu rabi o tolikih prilikah, da je smemo prištevati k najvažnejšemu kmetijskemu orodju. Vzlic temu ostala je pri nas oblika samokolnici tista, kakeršna je bila pred nekoliko stoletji. Popolnoma napačna je oblika naše samokolnice, kakeršno kaže podoba 60., zlasti takrat, kadar je posoda komaj 36 $\frac{c}{m}$ visoka. S tako nizko samokolnico ne more delavec ukoristiti vse svoje moči. Dalje so našim samokolnicam ročice prekratke, zato je teža preblizu moči, teža pa proti sebi zopet predaleč od osi, na kateri sloni vsa teža samokolnice. Delavec mora nositi vsled tega več del vso težo, in ker sta posoda in kolo zelo nizki, mora potiskati samokolnico prihuljeno se držeč. Kadar pa pride z veliko težavo na svoj kraj, zvrne le težko sicer le pičlo naloženo samokolnico, ker sta ročici v enaki višavi s posodo.

Bolje sestavljena in rabnejša je samokolnica, ki jo vidiš narisano v podobi 61. Pri taki samokolnici vzdigne delavec le tisto težo, ki je na tisti strani kolesa, kjer sta ročici. Kolikor več hodi teže na kolo, toliko širje mora biti to narejeno, da se ne udara pregloboko v zemljo. Ako so pa tla močvirna, potem pa tudi široko kolo ne more vsemu kaj; tedaj je bolje, če prenesemo več del teže proti ročicam, da jo nosi delavec. Da moremo samokolnico tako prenarejati, imata nosilca samokolnice več lukenj, v katere pretikujemo kolesno ost, kadar hočemo težo prenesti bolj naprej ali pa nazaj.

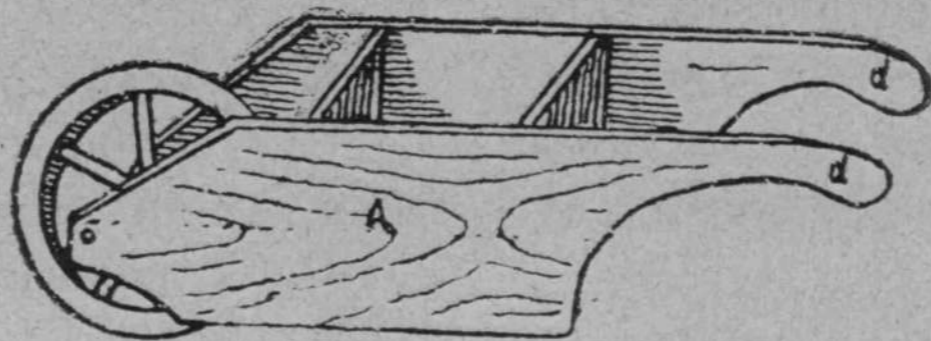
Surovo ravnanje z živino.

Koder ni še vzobraženost oblažila ljudstvu nravi in omečila mu srca, tamkaj vidimo mej drugim tudi navadno, da ravnaajo surovo z živino in da jo celo mučijo. Tudi pri nas je tako. Naši kmetovalci sprevidajo še vse premalo, kaj velja pošteno in pametno ravnanje z živino. Zato pa vidimo, kako jo še v nemar puščajo, kako ji slabo strežejo, kako jo protepajo in preklinajo, kako jo večkrat izstradajo in celo neusmiljeno trapijo! Da je

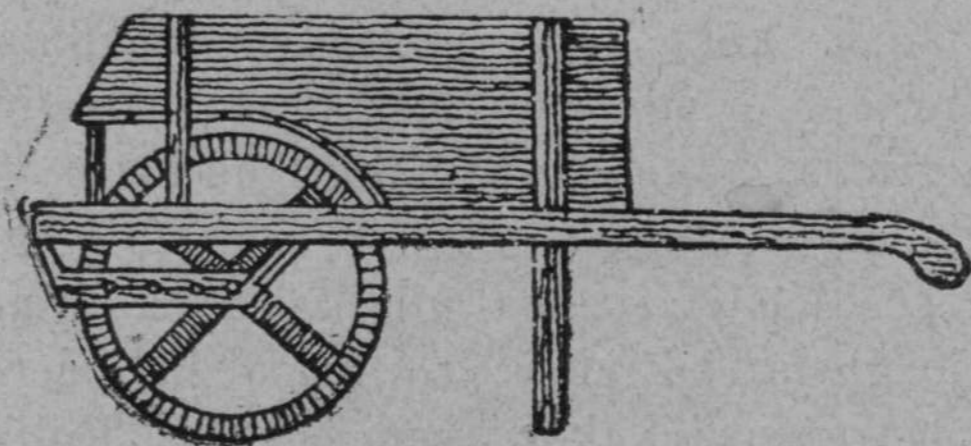
tako ravnanje naravnost pregrešno in zelo škodljivo tistemu, ki ima živino, sprevidi vsak količkaj pameten človek. Ni čuda po tem takem, če taka žival ne uspeva dobro, če postane hudobna, če ne daje pri mernega užitka, če se pokvari ter ni za pravo rabo! Kajti gotova resnica je, da nam daje najboljši užitek in sploh največ koristi le tista žival, katera je dobro krmljena in pametno oskrbovana, s katero torej pametno ravnamo.

Opustimo zategadelj to pohujšljivo in škodljivo razvado,

poboljšajmo se ter ravnajmo z živino po pameti, saj nam ni prirojeno divje ali kameneno srce. Uboga nedolžna živina naj se nam smili, kakor se nam mora smiliti naš bližnjik, kedar trpi; saj živina enako čuti vse težave in muke, naj bodo velike ali majhne. V tem se lahko ravnamo po Arabcih, ki delajo častno izjemo, akoravno so v naših očeh narod, ki je še precej divji. O njih je po vsem svetu znano, kako lepo in pametno ravnajo s svojimi konji. Ž njimi bivajo pod eno streho in jim strežejo, kakor bi pripadali k družini. Zato je pa tudi njih konjereja svetovno znana in

Podoba 60.

Podoba 61.

imenitna. Arabski konji so zelo žlahtni in se za drag denar težko dobijo.

Divja žival, ki živi popolnoma prosta, je sama svoj gospodar, in Bog je njen varuh. Tako si postreže sama in po svoje, kar je le moči dobro. Ona je zmeraj lepo očejena in snažna ter navadno dobro rejena.

Udomačena žival pa, kakeršna je ravno naša živina, ni več sama sebi gospodar, ampak ž njo gospodari človek, ki jej ima biti ob enem neposredni varuh. Tako pa ne živi več po svoji volji in naravnem svojem nagonu, ampak po volji svojega gospodarja. In gorje jej, če je ta trdočutnejš in malo razumen! Pri njem živi v pravi sužnjosti. Slabo ali celo nič očejena, bivati mora po zaduhlih in temnih hlevih in ležati v mokrem blatu. Použiti mora, kar dobi; večkrat mora ob sami pustiti slami živeti, da ne trpi gladu. Kedar ji pokladajo krme, kedar jo malo osnažijo ali kedar izpodkidavajo, kako godrnjajo, vpijejo in preklinajo, celo sujejo jo in pretepajo. Uboga živina je ta čas v vednem strahu; tolikaj nedolžna sama ne zna, kaj je vzrok tako surovemu ravnanju in kako bi se ga izognila. In kolikokrat se ne zgodi, da puščajo brezsrčni hlapci ubogo živino brez živeža, brez vode za prestopke, ki so jih pa sami zakrivili? In koliko mora trpeti živina šele, kedar je pretežko vprežena? To jo bije in pretepa hlapče, da je groza! Tu jo preklina in v nepoštenem srdu neusmiljeno suje in udriha po njej, kamor le prileti. Da bi znala nedolžna živina potožiti to gorjé, koliko laže bi prenašala tako mučno stanje, in kolikokrat bi pameten gospodar ne zavrnil surovega hlapca ali celo iz službe pognal?

Tako grozovito, surovo ravnanje vidimo še večkrat pri nas — žalibog! To pa morejo delati in trpeti pač le ljudje, ki so do kraja surovi in čez vso mero zarobljeni, kateri nimajo nikakega usmiljenja in gotovo premalo razuma.

Naša domača živina je za vse občutljiva, za dobro in hudo. Kar se ji zgodi dobrega, povrača obilo z večjim užitkom, ki ga daje; hvaležna ti je za vse prejete dobrote. Zatorej pa tudi vidimo, kako lepo uspeva in raste mlada živina, kako dobro molzejo krave, kako krotka in privajena je živina, kako pošteno dela vprežna živina gospodarju, ki je umen živinorejec, kateri ravna pametno in pošteno z živino. Tako živino je veselje imeti, veselje jo gledati! Živina pa je zato tudi v njegovem hlevu postrežena, kakor le more biti. Tu vso živino takoj od mladih nog dobro snažijo in čedijo s česalom (štriglom) in s četjo. Kedar ji polagajo krme, strežejo ji mirno in prijazno ter jo tako na se privajajo. Med molžo ne kriče na kravo, ampak prijazno jo opominajo, če je treba; saj vemo, da z vpitjem le begamo in plašimo žival in da zategadelj krave pridržujejo mleko. Tako umno ravnanje dela, da je žival krotka in zaupljiva do svojega pastirja, kateremu se popolnoma uda. V hlevu vzornega živinorejca je tudi poskrbljeno, da uživa živina zdrav in čist zrak, da leži na suhem itd.

Enako vestno ravna tak gospodar z vprežno živino zunaj pri delu. On je nikdar ne preoblaga z delom ne pretépa je niti ne preklina, ker vidi in ve, da se s takim surovim ravnanjem le spridi živina, njemu pa da se gotova škoda godi.

Ravnajmo tudi mi tako pametno! Gotovo je, da nam bode potem živinoreja lepše cvela in boljši sad rodila, nego ga je do sedaj! Gg. duhovniki in učitelji po deželi pa imajo najlepšo priložnost in častno nalogo, da si prizadevajo omečiti srca otrokom in odraslim ljudem in da jih ostro svare, ne surovo ravnati z živino niti v hlevu niti pri delu. Storjen bode tem velik korak v splošnem napredku kakor posebno še v umni živinoreji.

Vprašanja in odgovori.

Odgovor na vprašanje 100: Najlepši želod za seme dobimo pri ravnateljstvu graščin v Munkacz-u na Ogerskem, 100 kgr. po 5 gld. (brez voznine). Naslov je: Domaine Direction in Munkacz, Ungarn.

Pavel Rajc, logar.

Vprašanje 102. Imam še precej starega špeha, ki je pa tako žaltav ali žarek, da ni več užiten. Se li da kaj popraviti in kako? (J. R. v L.)

Odgovor: Vzemite na vsakih pet kilogramov žaltavega špeha 2 litra vode in zgrejte toliko oboje skupaj, da zavre voda. Potem prilivajte počasi na vsakih 5 kilogramov špeha po 30 gramov angleške žveplene kisline in kuhajte to zmes še kakih 15 minut. Potem umorite kislino s stolčeno kredo in sicer vsakih 30 gr. kisline s 125 gr. krede. Čisto mast kuhajte potem še nekaj časa z vodo.

Vprašanje 103. Dobil sem nekaj več let starega fižola, ki ni več za prodaj, menim ga pa porabiti za konjsko krmo. Ali kaže s fižolom krmiti konje in kako? (J. L. v Lj.)

Odgovor: Fižol je dobra konjska krma, zlasti težkim konjem, kadar morajo mnogo voziti. S fižolom pa ne smete nikdar s samim za se krmiti, ampak pri-mešati mu morate ovsu in veliko rezanice. Tudi namakati ne smete fižola, ampak samo zdrobite ga.

Vprašanje 104. V zadnjem listu sem bral o sladnih kaleh za krmo. Jaz hočem narediti poskušnjo s to krmo in sicer hočem krmiti s kalmi, s slamo in senom vred. Koliko kali in sploh koliko krme naj pokladam molznim kravam? (P. S. v J.)

Odgovor: 500 kg. težka krava potrebuje na dan, če jo hočemo dobro krmiti, 1.25 kgr. dušikovitih snovi, 6.25 kgr. redilnih snovi brez dušika in 0.2 kgr. tolščobe. Toliko redilnih snovi, in sicer prebavnih, nahaja se v 17 kgr. dobrega sena. Ako pa damo kravi le polovico tega sena t. j. 8½ kg., potem dobi s to množico sena le 0.63 kg. dušikovitih snovi, 3.13 kg. snovi brez dušika in 0.1 kg. tolščobe. Primanjkuje torej kravi še polovico redilnih snovi, katere ji nadomestimo s snovmi, ki so v sladnih kaleh in v slami. Treba je